

eStudie.no – presenterer:

Menneskelig atferd

«Hvordan atferden styres av arv, miljø, læring, modning og situasjonen»

Skrevet av: Kjetil Sander © Juli 2020

Forord

Dette er den første av 5 e-bøker om hva som skaper og styrer menneskelig atferd.

Målet med denne første boken er å gi deg et oversiktsbilde av hvilke hovedfaktorer som skaper og styrer vår atferd. Vi går her igjennom 5 faktormodellen som viser hvordan situasjonen, arv og miljøet vi sosialisering, lærer og modnes i påvirker vår atferd.

Siden vi kun snakker generelt om hver enkelt faktor (arv, sosialisering/miljø, læring, modning og situasjon) må du også lese e-bøkene vi har laget om hver enkelt av disse faktorene i 5-faktormodellen. E-bøkene finner du her: <https://estudie.no/medlemskap/>

Under overskriften «Videre lesing» i hvert av kapitlene i denne boken har vi angitt mer konkret hvilke e-bøker vi anbefaler at du leser for å lære mest mulig av hva som skaper og styrer vår atferd.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
INNHALDSFORTEGNELSE	3
1 MENNESKELIG ATFERD	7
1.1 HVA ER ATFERD ?	7
1.2 BEVIST (FRIVILLIG) OG UBEVIST (UFRIVILLIG) ATFERD	8
1.3 ATFERD ER SITUASJONSBESTEMT	9
1.4 ATFERD ER INDIVIDUELT (INDIVIDUELL ATFERD)	9
1.5 ULIKE FAGDISIPLINER HAR ULIKE SVAR PÅ HVA SOM STYRER ATFERDEN	9
1.6 BEHOV OG MOTIVASJON - DEN MEST GRUNNLEGGENDE DRIVKRAFTEN BAK ALL ATFERD	9
1.7 ALL ATFERD KREVET ET MÅL FOR AT ATFERD SKAL OPPSTÅ	10
1.8 HVA SOM GJØR OSS MOTIVERT AVGJØR ATFERDEN	10
1.9 ATFERD = ARV + MILJØ + LÆRING + MODNING + SITUASJON	12
1.10 ATFERDSTEORIER : TEORIER SOM FORKLARER MENNESKELIG ATFERD	12
1.10.1 Genetikk - menneskets biologiske sammensetning	12
1.10.2 Psykologi - mennesket som et enkeltindivid	13
1.10.3 Sosiologi - mennesket som et gruppe-medlem	14
1.10.4 Antropologi - mennesket som et "stammemedlem"	15
1.10.5 Alle fagdisiplinene inneholder deler av "sannheten"	15
1.10.6 Atferd er et resultat av 3 del-prosesser	15
2 ATFERD = ARV + MILJØ + LÆRING + MODNING + SITUASJON	17
2.1 5 FAKTORS MODELL FOR ATFERD	17
2.2 ATFERD ER ET RESULTAT AV ARV, MILJØ, LÆRING, MODNING OG SITUASJONEN	18
2.3 ARV	18
2.4 MILJØ	19
2.5 LÆRING	20
2.6 MODNING	20
2.7 SITUASJON	20
2.8 OPPSUMMERING	21
3 ARV OG GENETIKK	22
3.1 ARV	22
3.2 HVILKE EGENSKAPER ER ARVELIGE (AVGJØRES AV GENENE)?	22
3.3 MENDELS LOVER	23
3.3.1 Mendels første lov (Prinsippet om segregering)	23
3.3.2 Mendels andre lov (Prinsippet om uavhengig fordeling)	23
3.4 ARV VS MILJØ	25
3.5 IKKE ET ENTEN ELLER	26
3.6 DARWIN SIN EVOLUSJONSTEORI	26
3.6.1 Darwins teori har fire hovedprinsipper	27
3.6.2 Adopsjon og naturlig seleksjon	27
3.6.3 Konkurransen og variasjon	27
3.6.4 Evolusjonsfaktorer	28
3.6.5 Bruk av evolusjonsteorien	28
3.6.6 Hvem var Charles Darwin?	28
3.7 MENNESKETS EVOLUSJONSPROSESS	29
3.7.1 En primat som levde et liv i trærne	29
3.7.2 4,1 millioner år siden - mennesket skilte lag fra apene	30

3.7.3	2,5 millioner år siden - klimaendringer endret våre matvaner	30
3.7.4	Slekten Homo - 2,4 millioner år siden	30
3.7.5	Homo erectus - 1,8 millioner år siden	31
3.7.6	Arten Homo sapiens - 500 000 år siden	32
3.7.7	Det store hoppet framover - ca. 50 000 år siden	32
3.8	HVA AVGJØR VÅRE ARVELIGE EGENSKAPER?	33
3.9	CELLE OG VEV	33
3.10	KROMOSOMER	34
3.11	GENER	34
3.12	PROTEINER.....	35
3.13	KODING.....	36
3.14	DNA	36
3.15	CELLEDELING	38
3.15.1	Mitose - celledeling av flercelle organismer	38
3.15.2	Meiose - celledeling av kjønnsceller	38
3.16	DOMINANT OG RECESSIV GENPAR	39
3.17	FENOTYPEN.....	40
3.18	GENETISK KOBLING	40
3.19	MUTASJON OG EVOLUSJON	40
3.20	VIDERE LESING	41
4	MILJØ (SOSIALISERINGSPROSESSEN)	42
4.1	BYGGER PÅ SOSIAL LÆRINGSTEORI.....	42
4.2	SOSIALISERINGSPROSESSENS FORMÅL	43
4.3	SOSIALISERINGSPROSESSENS FIRE STADIER	43
4.4	SOSIALE NORMER	43
4.5	SOSIAL KONTROLL.....	43
4.6	PRIMÆRSOSIALISERING OG SEKUNDÆRSOSIALISERING	44
4.7	FORMELLE OG UFORMELLE SOSIALISERINGSAGENTER	45
4.8	SOSIALISERINGSPRAKSIS	45
4.9	KJØNNSSOSIALISERING.....	46
4.10	KONKLUSJON.....	46
4.11	ØKOLOGISK UTVIKLINGSMODELL (MICRO-, MESSO-, EXO- OG MAKROSYSTEMET)	47
4.11.1	4 del-systemer	47
4.11.2	Microsystemet.....	49
4.11.3	Mesosystemet	49
4.11.4	Exosystemet	49
4.11.5	Macrosystemet.....	50
4.11.6	Vekstfaktorer.....	50
4.11.7	Oppsummering.....	51
4.12	VIDERE LESING	51
5	LÆRING.....	51
5.1	LÆRINGSPSYKOLOGI.....	51
5.2	DEFINISJON ->> LÆRING.....	52
5.3	HVORFOR ER DET VIKTIG Å FORSTÅ HVORDAN VI LÆRER?	53
5.3.1	Studentenes syn på læring	53
5.3.2	Ledernes syn på læring.....	53
5.3.3	Markedsførere og selgeres syn på læring	53
5.4	BEVISST OG UBEVISST LÆRING	54
5.5	LÆRINGSFORMER OG -TEORIER	54
5.6	UTTALTE- OG BRUKSTEORIER	55
5.7	LÆRINGSPROSESSEN.....	55
5.8	HVA PÅVIRKER LÆRINGEN?.....	57
5.9	VIDERE LESING	59

6 MENNESKELIG MODNING	60
6.1 DEFINISJON	60
6.2 HVA ER MENNESKELIG MODNING ?	60
6.3 MODNING OG LÆRING HENGER UADSKILLELIG SAMMEN	60
6.4 FYSISK MODNING	61
6.5 MENTAL (PSYKOLOGISK) OG SOSIAL MODNING	61
6.6 FAMILIENS LIVSSYKLUS	62
6.7 ERIKSON SIN 8-TRINNSMODELL	62
6.8 VIDERE LESING	62
7 SITUASJONSBESTEMT ATFERD	63
7.1 HVOR SIGNIFIKANT ER SITUASJONSENDRINGEN?	63
7.2 3 TYPER SITUASJONSENDRINGER	64
7.3 DEN ENESTE ATFERDSFAKTOREN VI ENKELT KAN KONTROLLERE	64
8 BEHOV – DEN GRUNNLEGGENDE DRIVKRAFTEN BAK ALL BEVIST ATFERD	65
8.1 ATFERD ER ET RESULTAT AV ET UDEKKET BEHOV	65
8.2 HVA ER ET BEHOV?	65
8.3 BEHOV OG MOTIV	66
8.4 MÅLBJEKT	66
8.5 ØNSKE	67
8.6 HVORDAN GRUPPERE BEHOVENE?	67
8.6.1 Primære og sekundære behov	67
8.6.2 Kunstige og reelle behov	67
8.6.3 Materielle- og ikke-materielle behov	68
8.7 ALLE PRODUKTER OG TJENESTER MÅ TILFREDSSTILLE ET BEHOV VI HAR	68
8.8 KUNDEN MÅ ERKJENNE BEHOVET FOR AT ATFERD SKAL OPPSTÅ	68
8.9 BEHOVET MÅ VÆRE SÅ VIKTIG FOR OSS AT VI ER VILLIG TIL Å BRUKE TID OG PENGER PÅ Å DEKKE DET	69
8.10 TID OG DIMENSJON I BEHOVSUTVIKLINGEN	69
8.11 MOTIV OG SAMMENBLANDING AV BEHOV	70
8.12 MASLOWS BEHOVSPYRAMIDE	71
8.12.1 Den dominerende behovsteorien	71
8.12.2 Underskuddsdekning og vekstmuligheter	71
8.12.3 Hvilke behov inngår i Maslows behovspyramide?	72
8.12.4 FYSIOLOGISKE BEHOV	72
8.12.5 TRYGGHETS BEHOV	73
8.12.6 SOSIALE BEHOV	73
8.12.7 STATUS/EGO BEHOV	74
8.12.8 BEHOV FOR SELVREALISERING	74
8.13 INNVEDINGER MOT MASLOWS BEHOVSPYRAMIDE	76
9 MOTIVASJON	77
9.1 HVA ER MOTIVASJON?	77
9.2 HVA ER ET MOTIV?	77
9.3 ANDRE DEFINISJONER AV MOTIVASJON	78
9.4 HVA ER Å MOTIVERE?	78
9.5 HVORFOR ER MOTIVASJON VIKTIG?	78
9.6 JOBB MOTIVASJON	79
9.7 MOTIVERINGSFAKTOER	80
9.8 INDRE OG YTRE MOTIVASJON	81
9.8.1 Indre motivasjon	81
9.8.2 Ytre motivasjon	81
9.9 MOTIVASJONS MODELLER	82
9.10 MOTIVASJONSTEORIER	83
9.11 VIDERE LESING	83

10 KILDER84

1 Menneskelig atferd

Å forstå folks atferd er ikke bare viktig for psykologer og politietterforskere, men også viktig for de fleste andre av oss. Enten vi er ledere som bedre ønsker å forstå medarbeidernes atferd, en markedsfører som skal prøve å selge noe til kundene eller en barnehage medarbeider som prøver å forstå barnas atferd og lærevansker. Problemet i denne sammenheng er bare at vi må være enig i hva atferd er for at vi skal forstå hva som skaper den og hvordan vi kan påvirke den i vår retning.

1.1 Hva er atferd ?

Når vi snakker om **atferd** mener vi:

"bevegelsesmønstre og oppførsel (handlinger) som vi utfører som en respons på et ytre eller indre stimuli"

Biologisk sett er atferd [nervesystemets](#) respons på et stimuli i form av handlinger som utføres av muskel- og hormonsystemet. Vi kan dermed si at atferd er:

"summen av vår respons på ytre og indre stimuli".

Dette kan illustreres slik:

